

Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Η Χάρτα του Ρήγα ποιας εποχής είναι της αρχαίας Ελλάδος;

(Δημοσιεύθηκε
στην εφ. ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΜΟΥΣΙΚΟ ΒΑΓΟΝΙ, 7-2-2021)

Ο Ρήγας Βελεστινλής στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του, το 1797, ενέταξε και την έκδοση της *Χάρτας* του. Αποτελούσε τον πολιτικό χάρτη του Βαλκανικού χώρου, που θα ελευθερώνονταν μετά την επικράτηση του ένοπλου αγώνα, που ετοιμάζε. Μάλιστα, είχε συντάξει και το πρώτο Σύνταγμα του Ελληνισμού, για την δημοκρατική λειτουργία του απελευθερωμένου χώρου από την απολυταρχική οθωμανική εξουσία.

Με τις έρευνές μας έχουμε τεκμηριώσει πως ο Ρήγας για τον ελληνικό χώρο της *Χάρτας* του χρησιμοποίησε τον χάρτη της αρχαίας Ελλάδος του Γάλλου γεωγράφου Guill. Delisle «Graeciae Antiquae Tabula Nova», Παρίσι 1707. Σκόπιμα ο Βελεστινλής διάλεξε χάρτη της αρχαίας Ελλάδος και όχι της συγχρόνου του εποχής και τούτο διότι ήθελε να έχει την ελληνική πολιτική διαίρεση καθώς και την ελληνική ονοματολογία, αντί της μέχρι τότε αντίστοιχης οθωμανικής. Γι' αυτό και ο Ρήγας θεωρείται εισηγητής του εξελληνισμού της ονοματολογίας των τοπωνυμίων και της πολιτικής διαίρεσης του ελληνικού χώρου. (Δημ. Καραμπερόπουλου, *Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία*, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1998).

Ωστόσο, ανακύπτει το ερώτημα, ποιας εποχής της αρχαίας Ελλάδος είναι η Μακεδονία της *Χάρτας* καθώς και ο χάρτης, τον οποίο ο Ρήγας χρησιμοποίησε ως πρότυπο. Την απάντηση θα την βρούμε αν διερευνήσουμε την *Χάρτα* και ιδιαίτερα την Μακεδονία της, όπου ο Ρήγας αναγράφει την πολιτική διαίρεσή της: «Βασιλεία Πρώτη, Βασιλεία, Δεύτερη, Βασιλεία Τρίτη, Βασιλεία Τέταρτη». Αυτήν την πολιτική διαίρεση βρίσκουμε να έχει και ο πρότυπος χάρτης του Delisle, που χρησιμοποίησε ο Ρήγας για την *Χάρτα* του, «Regio Prima, Regio Secunda, Regio Tertia, Regio Quarta». Επίσης, υπάρχει στην *Χάρτα* και η Εγνατία Οδός, που ήταν δημιουργήμα των Ρωμαίων.

Η πολιτική αυτή διαίρεση της Μακεδονίας εμφανίζεται μετά την Μάχη της Πύδνας στην Πιερία το 168 π.Χ., και την ήττα του Μακεδόνα βασιλιά Περσέα από τον Ρωμαίο ύπατο Λεύκιο Αιμίλιο Παύλο. Μετά την επικράτησή τους οι Ρωμαίοι, για να αποδυναμώσουν πλέον την δύναμη των Μακεδόνων, διαίρεσαν την Μακεδονία σε τέσσερις ανεξάρτητες, αυτόνομες κρατικές οντότητες, τις «μερίδες», όπως αποκλήθηκαν, φόρου υποτελείς στη Ρώμη: «*Μετά την κατάλυση της βασιλείας και την απόσπαση των εξωτερικών κτήσεων του μακεδονικού θρόνου, οι Ρωμαίοι ανακοίνωσαν την ίδρυση τεσσάρων αυτόνομων αβασιλευτών ομοσπονδιακών κρατών, των "μερίδων", που σήμαιναν την ολοσχερή καταστροφή της ενότητας των Μακεδόνων*», (Αχιλλέα Λαζάρου, «Η κατάλυση του βασιλείου των Μακεδόνων (189-167 π.Χ.)», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, τόμ. Ε', Αθήνα 1974, σελ. 91-131, εδώ σελ. 125-127).

Διευκρινίζεται, ωστόσο, πως ο Ρήγας χρησιμοποιεί τον όρο «βασιλείο» με την έννοια της κρατικής υπόστασης, όπως αναφέρει στο άρθρο 34 των Δικαίων του Ανθρώπου και στο Σύνταγμά του στα άρθρα 2 7, 32, 53, 55, 119, όπου ονομάζει ως «βασιλείον» την δημοκρατική

του πολιτεία, και για παράδειγμα μνημονεύεται το άρθρο 32, όπου γράφει, «Ο λαός τούτου του βασιλείου συμμαζώνεται κάθε χρόνο εις την πρώτην Μαΐου, δια να κάμη τας εκλογάς των τοποτηρητών».

Παρατηρούμε πως η ονοματολογία στην Μακεδονία της *Χάρτας* σχετικά με την πολιτική διαίρεσή της, μας βοήθησε να προσδιορίσουμε την περίοδο της αρχαίας Ελλάδος, στην οποία αναφέρεται, πως είναι μετά την μάχη της Πύδνας το 168 π.Χ., και την επικράτηση των Ρωμαίων, οι οποίοι την διαίρεσαν σε τέσσερα ανεξάρτητα κράτη φόρου υποτελείς στη Ρώμη. Επί πλέον, προσδιορίζεται συνολικά ο χάρτης της αρχαίας Ελλάδος του Γάλλου γεωγράφου Guill. Dilisle (1675-1726), πως είναι της εποχής μετά την μάχη της Πύδνας και την ρωμαϊκή κυριαρχία της.

Λεπτομέρεια από το 8^ο φύλλο της *Χάρτας* του Ρήγα με την Μακεδονία και την πολιτική διαίρεσή της μετά την ήττα των Μακεδόνων το 168 π.Χ. στην μάχη της Πύδνας και την επικράτηση των Ρωμαίων, οι οποίοι δημιούργησαν, για την οριστική αποδυνάμωση των Μακεδόνων, τα τέσσερα ανεξάρτητα κράτη της, «Βασιλεία» αποκαλούνται από τον Ρήγα.

Ο τίτλος της *Χάρτας της Ελλάδος* του Ρήγα Βελεστινλή, Βιέννη 1797, με τους εμβληματικούς συμβολισμούς και την ονομαστική οριοθέτηση της έκτασής της στον Βαλκανικό χώρο.

Νόμισμα ρωμαϊκής εποχής της Πρώτης Μερίδας της Μακεδονίας, που βρέθηκε πρόσφατα σε ανασκαφές σε λίγο έξω από το Βουκουρέστι.